

Posudek

Jméno a příjmení studenta: Jakub Jelínek

Obor: Filosofie

Téma bakalářské práce: *Změnitelnost lidské přirozenosti ve světle hodnoty*, UfaR, FF UK, 2012, 48 stran.

Vedoucí práce: Marina Barabas, Ph.D.

Oponent: Jiří Holba, Ph.D.

Jakub Jelínek si ve své práci klade otázku, zda lze naši přirozenost změnit a zda je v etickém smyslu hodná změny. Nabízí kladnou odpověď a pokouší se to prokázat pomocí srovnání buddhistické etiky s Kantovým morálním systémem, který oproti buddhismu změnu přirozenosti nepředpokládá. Důležité je, co chápe autor pod pojmem přirozenost. „Chápu tu tedy přirozenost jako něco, co nám bylo při narození dáno, *takového, jaké je to nyní*, tak jako říkáme, že se rodíme někam (čímž jsme dostali místo, bylo nám dáno) a odtud není vyloučeno, abychom se mohli pohybovat nebo být pohybováni jinak.“

Jelikož se v Kantově systému morálky příliš neorientuji, věnoval jsem pozornost zejména těm pasážím, které nějakým způsobem souvisejí s buddhistickou tematikou. První kontrast buddhismu s Kantovým morálním systémem se objevuje na straně 24, kde v kontextu Kantova popisu ideální svaté bytosti autor cituje Kanta, podle něhož nemůže být člověk nikdy prost žádostí a náklonností, protože je stvořený a tudíž vždycky závislý, pokud jde o to, co potřebuje k úplné spokojenosti se svým stavem (s. 23, Kant, *KPR*, s. 143). Proti tomu autor staví Buddhův výrok, v němž Buddha říká, že díky *odstranění veškerých tužeb* dosáhl nejvyšší probuzení neboli *nibbány*. Podle autora je to doklad, že svatá vůle je možná. Přiznám se, že této argumentaci plně nerozumím a prosil bych autora o její bližší vysvětlení v rámci obhajoby.

Druhý kontrast buddhismu proti kantianismu staví autor na stranách 30–31, kde v otázce odstranění emocí zmiňuje buddhistické pojetí nečistot mysli (*kilésa*), chtivosti, nenávisti a zaslepenosti neboli klamu, jejichž odstranění vede k *nibbáně*. Autor si správně všímá, že toužení vzniká na základě existence předmětného já v subjektu, pokud toto zvěcněné já na základě praxe mizí, ustává i toužení. Díky tomu lze oproti kantianismu změnit naši přirozenost k lepšímu. Zde bych položil další případnou otázku k obhajobě, zda či popřípadě jak lze v buddhismu obecně hovořit o nějaké lidské přirozenosti, která může lidská bytost změnit k lepšímu.

Zajímavým způsobem odpovídá autor na námitku, že Buddhovo učení je jen prostředkem (hypotetickým imperativem) či technikou k odstranění strasti či neuspokojivosti a že tedy nelze hovořit o buddhistické etice kromě pravidel pro mnišskou a laickou buddhistickou obec (s. 36). Námitka vychází z Buddhova výroku, že učí pouze strast (*dukkha*), která je podle buddhismu základní charakteristikou veškeré existence, a její odstranění (*niródha*) neboli *nibbánu*. Autor namítá, že každý, kdo si klade otázku jak žít, se obecně ptá po smyslu strasti a způsobu jak jí čelit, tzn. že si klade základní etickou otázku.

Na straně 42 autor uvádí, že předmětné Já, které myslíme v touze a které touhu činí touhou, je dost možná tím, co Kant nazýval principem blaženosti, na němž stojí všechno toužení. Tato komparace je možným námětem k širší diskusi, protože mi připadá poněkud podivná.

Domnívám se, že autor předvedl schopnost samostatného myšlení. Práce je zajímavá a kvalitní. Tím, že do svého textu zahrnul i buddhismus, nastolil velmi zajímavé otázky týkající se jak možností komparace západní a buddhistické etiky, tak tzv. „fusion philosophy“, která se pokouší vést společný dialog mezi dvěma filosofickými tradicemi, v tomto konkrétním případě mezi etikou západní a buddhistickou. Přínosem tohoto přístupu je, že pojmy a prostředky z jedné filosofické tradice mohou pomoci při řešení filosofických otázek v tradici druhé.

Práci s uspokojením doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jedničkou až dvojkou.

PhDr. Jiří Holba, Ph.D.

V Praze 5. 9. 2012